

نقش برنامه درسی پنهان در یادگیری درس زبان انگلیسی از دیدگاه دبیران دبیرستانهای دخترانه شهر دماوند در سال تحصیلی ۹۳-۹۴

شیما بحیرایی^۱

نیره شاه محمدی^۲

خدیدجه عمویی^۳

چکیده

پژوهش حاضر به بررسی نقش برنامه درسی پنهان در یادگیری درس زبان انگلیسی از دیدگاه دبیران دبیرستانهای دخترانه شهر دماوند در سال تحصیلی ۹۳-۹۴ پرداخته است، روش تحقیق از لحاظ هدف، کاربردی و از لحاظ شیوه گردآوری اطلاعات توصیفی از نوع پیمایشی می باشد. جامعه آماری این مطالعه شامل کلیه معلمان زن شهر دماوند به تعداد ۱۲۰ نفر است که به دلیل کوچک بودن کلیه افراد در گروه مورد بررسی قرار گرفتند (سرشماری). برای بررسی تاثیر ابعاد برنامه درسی پنهان بر یادگیری درس زبان انگلیسی از یک پرسشنامه محقق ساخته استفاده شده است که ۱۳ بعد برنامه

۱: دانش آموخته رشته برنامه ریزی درسی واحد علوم تحقیقات (پردیس البرز) نویسنده مسئول s.bohairaie.1394@gmail.com

۲: عضو هیات علمی سازمان پژوهش و برنامه ریزی آموزشی

۳: استادیار دانشگاه آزاد اسلامی واحد کرج khamoei@yahoo.com

درسی پنهان (قوانین و مقررات مدرسه و کلاس درس، شکل ظاهری مدرسه و کلاس درس، روابط بین دانش آموزان، معلمین با یکدیگر، معلمان و دانش آموزان، معلمان و مدیر، روش تدریس، روش ارزشیابی، خصوصیات فردی دانش آموزان، محتوی کتب درسی، تجهیزات یادگیری) را در مقیاس لیکرت مورد بررسی قرار می دهد، برای بررسی روایی پرسشنامه از نظر اساتید محترم و صاحب نظر استفاده شد. پس از اجرای فرم اولیه ابزار بر روی ۳۰ نفر از افراد گروه نمونه، از ضریب آلفای کرونباخ برای محاسبه پایایی پرسشنامه استفاده شد و پایایی آن ۰/۸۶ بدست آمد. پس از استخراج داده ها، تجزیه و تحلیل آن ها در دو سطح انجام شد در بخش امار توصیفی از فراوانی، درصد فراوانی، و اندازه های گرایش مرکزی و پراکندگی استفاده شد. پس از بررسی نرمال بودن داده ها با استفاده از آزمون کولموگروف اسمیرنوف (KS) و تعیین نرمال بودن آنها، از «t تک نمونه ای» برای بررسی فرضیات استفاده شد. نتایج بدست آمده از تحقیق نشان داد: که ابعاد مختلف برنامه درسی پنهان بر یادگیری درس زبان انگلیسی نقش دارد و رعایت آن باعث پیشرفت یادگیری در درس زبان انگلیسی می شود.

کلید واژه ها: برنامه درسی پنهان، زبان انگلیسی، روابط بین فردی، محتوی کتب درسی، روش تدریس، ارزشیابی، خصوصیات فردی دانش آموزان، فضای آموزشی

مقدمه

همزمان با نهادینه شدن نقش و اهمیت تعلیم و تربیت در توسعه جوامع و بالندگی نسل جوان تلاشهای بسیاری برای قانونمند کردن این فرآیند خطیر آغاز شد و تعلیم و تربیت به انشعابات متعددی تقسیم گردید. در این میان برنامه درسی به عنوان قلب نظام تعلیم و تربیت و ابزاری در جهت تحقق اهداف آموزش و پرورش مورد توجه بیش از پیش قرار گرفت و بدین ترتیب در اوایل قرن بیستم، برنامه درسی به یکی از حوزه‌های تخصصی و در عین حال بحث‌انگیز تعلیم و تربیت مبدل گردید (فتحی واجارگاه، ۱۳۸۶ ص ۹). به گونه ای که امروزه اگر بخواهیم در آموزش و پرورش تجارب یادگیری دانش‌آموزان را در دوره‌های تحصیلی متفاوت مدیریت کنیم تا به یک سلسله اهداف متناسب با نظام ارزشی و شرایط ملی دست یابیم نیاز به طرح و نقشه داریم، نام این نقشه از نظر علمی برنامه‌ی درسی است که دسته بندی گوناگونی دارد (ملکی، ۱۳۸۷: ۷). آن چه در قالب هدفهای معین به دانش‌آموزان ارائه می‌شود تا فراگیران در پایان یک دوره آموزشی معین به آنها نائل گردند. "برنامه درسی رسمی" است اما بطور معمول فراگیران فراتر از محتوای برنامه درسی رسمی، مطالب و نگرشهایی را یاد می‌گیرند که به وسیله برنامه‌ریزان درسی و معلمان پیش‌بینی نشده است. آن چه دانش‌آموز از فرهنگ

خانواده، وسایل ارتباط جمعی، ارتباط دوستان و همسالان و رفتار معلم و غیره کسب می‌کند به " برنامه درسی غیررسمی " مربوط می‌شود. این بخش از برنامه که در کنترل برنامه‌ریز و فراگیر نیست، " برنامه درسی پنهان " نیز به آن می‌گویند (ملکی، ۱۳۸۴: ۳۱). برنامه درسی پنهان به یکسری از قوانین و راهبردهایی اطلاق می‌شود که بطور مستقیم آموزش داده نمی‌شود بلکه تصور می‌شود که باید دانسته شود (گارنت، ۱۹۸۴؛ همینگز، ۲۰۰۰؛ جکسون، ۱۹۶۸؛ کن پل، ۱۹۸۹، به نقل از عبدالملکی، ۱۳۹۳: ۵۴). برنامه درسی پنهان در یادگیری برخی دروس مختلف از جمله زبان انگلیسی توسط دانش آموزان بسیار مؤثر است در یادگیری زبان انگلیسی بجز کتابهای مدون و مفاهیمی که باید به دانش‌آموزان از طریق روشهای گوناگون تدریس توسط معلمان آموزش داده شوند، عوامل دیگری از جمله قوانین و مقررات مدرسه، روابط متقابل معلم و دانش‌آموز، روابط بین فردی، رابطه تدریس و میزان آگاهی معلمان از تأثیر برنامه درسی پنهان در یادگیری دانش‌آموزان، روابط میان فردی مدیران و معلمان، خصوصیات فردی دانش‌آموزان و ... که از دید معلمان و برنامه‌ریزان پنهان است تأثیر دارد. این مؤلفه‌ها که برنامه درسی پنهان نامیده می‌شوند حتی قوی‌تر از برنامه درسی آشکار عمل کرده و یادگیری را تا حد زیادی تحت تأثیر قرار می‌دهند. برنامه درسی عبارت از طرح و نقشه یادگیری است که از طریق آن فرصت‌ها و تجارب یادگیری در راستای اهداف و مقاصد آموزشی و پرورش که ما در درجه اول برای کل نظام آموزشی و در مرحله بعد برای دوره‌های تحصیلی پیش‌بینی کرده‌ایم، سامان‌دهی می‌شوند. برنامه درسی دارای دسته بندی و طبقه بندی های متعددی است که یکی از آن ها برنامه درسی پنهان است (ملکی، ۱۳۸۶، ص ۶). برنامه درسی پنهان از یادگیریهای حکایت می‌نماید که در چارچوب اجرای برنامه درسی تصریح شده و به دلیل حضور در بطن و متن فرهنگ حاکم بر نظام آموزشی، دانش‌آموزان آن را تجربه می‌کنند (مهر محمدی، ۱۳۸۱: ۶۳۷). این تجربیات غیر ملموس و به ظاهر خاموش در شکل‌گیری ابعاد گوناگون شخصیت و یادگیری دانش‌آموزان و معلمان، اثرگذارتر از برنامه درسی رسمی یا آشکار است. ، عواملی از قبیل قوانین، مقررات مرتبط با گروه‌بندی دانش‌آموزان، روشهای ارزشیابی، روشهای تشویق و تنبیه، فعالیتهای فردی -گروهی، فراهم آوردن امکانات و وسایل کمک آموزشی و مشارکت دادن دانش‌آموزان در اداره امور مدرسه که در شخصیت و یادگیری دانش‌آموزان تأثیر گذارند در شکل‌گیری برنامه درسی پنهان بسیار مؤثرند از دیگر عوامل تأثیر گذار می‌توان به روابط میان فردی بین دانش‌آموزان با یکدیگر و روابط میان معلمان، کادر آموزشی مدارس و دانش‌آموزان و فرهنگ آنان که در این تعامل از ویژگی‌های فرهنگی و اجتماعی یکدیگر تأثیر می‌پذیرند اشاره کرد. برنامه درسی پنهان با تمامی اجزای برنامه ریزی آموزشی خصوصاً تدریس معلم در ارتباط تنگاتنگ است. رابطه تدریس با عوامل درسی پنهان مسئله‌ای است که باید مورد توجه معلمان واقع شود چرا که طراحی

آموزشی بدون توجه به این عوامل، غفلت از عوامل مهمی است که در یادگیری دانش‌آموزان مؤثر است مانند انتقال ارزشهایی چون اخلاقیات، رعایت عدالت، احترام، خوش خلقی، عفو و گذشت که در ساختار طرح درس پیش‌بینی نشده ولی در رفتار معلمان انعکاس می‌یابد و از عوامل بسیار مهم در یادگیری دانش‌آموزان است (قورچیان، ۱۳۷۳). امروزه یکی از اهداف مهم نظام آموزش هر کشوری پیش‌بینی یادگیری یک زبان خارجه (بالاخص زبان انگلیسی) بعنوان زبان دوم برای برقراری ارتباط و گسترش علوم و فرهنگ جامعه به سایر جوامع و برقراری مناسبات اجتماعی - فرهنگی - سیاسی - اقتصادی با سایر ملل می‌باشد (فتحی اجارگاه، چوکده، ۱۳۸۶). متأسفانه در کشور ما عوامل متعددی از جمله محتوای ضعیف کتب درسی زبان، عدم دسترسی دانش‌آموزان به لابراتوارهای زبان و یا شبکه‌های اینترنتی مرتبط با یادگیری زبان، عدم تخصیص ساعات کافی برای درس زبان در برنامه‌ریزی آموزشی، عدم آگاهی دبیران و مسئولان از وجود برنامه‌های درسی پنهان و تأثیر آن در یادگیری زبان انگلیسی منجر به ضعف نسبی دانش‌آموزان در یادگیری این درس شده است (ملکی، ۱۳۸۶). این در حالی است که بر اساس نتایج تحقیقات بکارگیری معلمان با دانش بالاتر و متخصص‌تر، افزایش حقوق معلمان و کاهش ساعات کاری آنان، برگزاری کلاس‌های ضمن خدمت فعال و ارتقاء سطح علمی آنان، کمک به دانش‌آموزان جهت شناخت بهتر خود و ادراک مثبت نسبت به خویشتن، کاهش سن رسمی یادگیری درس زبان و بازنگری در کتاب‌های درسی انگلیسی بر این روند تأثیر فراوان دارد (جاودان، ۱۳۹۱). اکثر معلمان و دانش‌آموزان با آنکه ساعتهای زیادی در زیر سقف کلاس، درگیر فرایند یاددهی یادگیری این درس هستند، باز هم موفقیت چشمگیری در این زمینه نداشته‌اند. علی‌رغم تجربه بسیار، اکثر معلمان هنوز در نیافته‌اند که چه چیزی واقعاً در تدریس و یادگیری در کلاس درس زبان اهمیت دارد. آنان معمولاً مهمترین عنصر هر جلسه آموزشی را نادیده می‌گیرند که شامل فراهم آوردن تجربه یادگیری با ارزشی است که سهم قابل توجهی در تکوین کارآیی زبان دوم دارد. نباید فراموش کرد که معلمان به مجموعه‌ای از افراد تدریس می‌کنند و هر فرایند تدریس با دید هم‌شاگرد و هم‌معلم را از نظر احساسی غنی‌تر و بارورتر سازد (عباسی و همکاران، ۱۳۸۸). امروزه در نظام‌های آموزشی و پرورشی به دلیل تأثیر زیاد برنامه درسی پنهان بر روی دانش‌آموزان توجهات زیادی به برنامه درسی پنهان شده است (آسبروک، ۲۰۰۰) برنامه درسی پنهان را می‌توان مجموعه‌ای از اعمال تعبیر کرد که تأثیرات نهایی آن‌ها با وجود ناشناخته بودن حدس زده می‌شود. تعریف می‌کند، بر اساس این تعریف می‌توان اعمال قابل مشاهده‌ای را شناسایی کرده که به هنگام تدریس برای دستیابی به اهداف تعیین شده امکان عملکرد به عنوان یک برنامه درسی پنهان را دارا باشند (جاودان، ۱۳۹۱) بر اساس تعریف ذکر شده

متخصصان و علمای تعلیم و تربیت نیز مهمترین محتوای آموزشی را که دانش‌آموزان در مدارس یاد می‌گیرند مربوط به برنامه درسی پنهان می‌دانند برای مثال سیتون در مقاله‌ای تحت عنوان «اصطلاح برنامه درسی پنهان در این زمینه بیان می‌کند که: مهمترین تجاربی که دانش‌آموزان در مورد تواناییهای خود و شیوه انجام دادن کارهای آموزنده کسب می‌کنند مربوط به برنامه درسی پنهان است» (علیخانی به نقل از مهدوی، ۱۳۸۶: ۲۴) زیرا آموزه‌های آن، مدت بیشتری در حافظه باقی می‌ماند و در سالهایی را که دانش‌آموزان در مدرسه حضور می‌یابند به آنها امکان بازبایی و استفاده را می‌دهد. (روحی، ۱۳۸۳: ۵۹) معلمان زبان انگلیسی ممکن است تصور کنند که زبانی را که تدریس می‌کنند، در جامعه که دانش‌آموزان هم جزئی از آن هستند، استفاده نمی‌شود. آنان یادگیری را برای فراگیران، فقط یک امر درسی دانسته و ضرورتی بر یادگیری عمیق و پاید ارا حساس نمی‌کنند. حال آنکه چیزی که در مورد یادگیری زبان اهمیت دارد، استفاده از آن در محیط خارج از مدرسه است و آگاهی از لزوم آموزش و کاربرد زبان انگلیسی برای هر کس ضروری است البته همان طور که ربورز، خاطر نشان کرده است، عواملی مثل نگرش و علایق دانش‌آموزان، برنامه‌های درسی، نیازاجتماع، طرز فکر معلم و روش تدریس وی در این امر مؤثر است (مارتون، ۱۳۸۱). در نظام آموزشی ایران هم زبان انگلیسی به عنوان یکی از دروس عمومی از اولین سال راهنمایی ارائه می‌شود. ساعات زیادی صرف خواندن، درس دادن، تهیه مواد و ارزش یابی آن می‌شود؛ اما ضعف و ناتوانی فراگیران در برقراری ارتباط و استفادۀ عملی از زبان ناراحت کننده و تا حدی نگران کننده است. اگرچه هر برنامه درسی ویژگیهایی دارد که خاص مؤسسه‌ای معین است ولی وجود این گونه برنامه‌های پنهان تا حد بسیاری کل فرآیند تعلیم و تربیت را تحت تأثیر قرار می‌دهد. (ملکی، ۱۳۸۴: ۸۵). در این میان تاثیر برنامه درسی پنهان بر درس زبان انگلیسی با توجه به ماهیت خاص آن نسبت به سایر دروس بیشتر است. با کمی تأمل می‌توان دریافت که بسیاری از این عوامل خود را در مدرسه بروز داده و خارج از چهارچوب برنامه مدون درسی روی یادگیری تاثیر به سزا دارد (محسنی مقدم، ۱۳۸۸). در محیط یادگیری کلاس زبان، همواره عواملی به جز محتوای کتاب درسی و ابزار مورد استفاده وجود دارند که بر یادگیری فراگیرندگان تأثیر می‌گذارند. برخی از مهم‌ترین عوامل تأثیرگذار در خصوص آموزش زبان عبارتند از: ارتباط متقابل معلم و دانش‌آموز، رفتار میان فردی، قوانین و مقررات مدرسه، نحوه تدریس معلم و آگاهی معلمان از وجود برنامه درسی پنهان می‌باشد گرچه «نوع ارتباط معلم و دانش‌آموز و متعاقب آن ارتباطی که معلم با فراگیرندگان برقرار می‌کند، می‌تواند زمینه‌ساز یادگیری بیشتر دانش‌آموزان در درس زبان انگلیسی باشد» (سلیقه‌دار، ۱۳۸۸: ۳۲). همچنین رویکرد آموزش زبان‌های خارجی نیز، رویکرد ارتباطی فعال و خود باورانه است (برنامه درسی ملی، ۱۳۹۰) و تاثیر عوامل ذکر شده نیز گاهی قوی‌تر از برنامه درسی

رسمی عمل کرده و در روح و جان دانش‌آموزان اثر می‌کنند اما متأسفانه مطالعاتی که بر نقش این عوامل در کلاس‌های زبان انگلیسی تأکید می‌کنند بسیار محدود است بر این مبنا ضرورت مطالعات بیشتر در زمینه جنبه‌های برنامه درسی پنهان در آموزش زبان و نیز کاربردهای توجه به این جنبه‌ها در این تحقیق بیشتر احساس می‌شود. تحقیقات نشان می‌دهد گرچه محیط اجتماعی مدرسه و کیفیت روابط حاکم بر آن مهم‌ترین عامل شکل‌گیری برنامه درسی پنهان است بنا بر این ایجاد تصویر روشن از تاثیر عوامل برنامه درسی پنهان بر یادگیری‌های درس زبان انگلیسی برای معلمان، مدیران، دانش‌آموزان، برنامه‌ریزان و مسئولان آموزش و پرورش به گونه‌ای که بتواند بطور واقع‌بینانه این عوامل را شناسایی کرده و موجبات تغییر و اصلاح در برنامه درسی و همچنین بهبود روابط اجتماعی و جو حاکم بر مدرسه و یادگیری دانش‌آموزان را فراهم آورند، ضروری می‌داند همچنین دادن باز خورد محسوس به برنامه‌ریزان و طراحان و مجریان برنامه‌های درس زبان انگلیسی در دوره متوسطه، آگاه‌سازی معلمان به وجود برنامه درسی پنهان و غیررسمی و ترغیب آنان نسبت به کم کردن فاصله برنامه درسی آشکار و پنهان کمک به برطرف کردن برخی از مشکلات پیش روی یادگیری زبان انگلیسی می‌کند، وجود مشکلات متعدد و تناقضات آشکار و به طور عمده مخرب و مؤثر در یادگیری زبان انگلیسی در ایران محقق را به عنوان یک دانش‌آموخته رشته برنامه ریزی با اتکا به مشاهدات و تجربیات خود و نظرات کارشناسان و متخصصان و دبیران زبان انگلیسی تنگناها و معضلات آموزشی زبان انگلیسی را مورد بررسی قرار میدهد. لذا با توجه به تاثیر برنامه درسی پنهان در یادگیری دانش‌آموزان توجه معلمان زبان انگلیسی به آنها در هنگام طراحی و اجرای برنامه درسی زبان مسئله‌ی قابل توجهی است تا به مدد آن فاصله بین برنامه درسی رسمی و پنهان را در درس زبان انگلیسی کم کنند تا به نتایج مطلوب‌تر و بهتر در زمینه یادگیری فراگیران در آموزش زبان برسند. با عنایت به موارد مطرحه سئوال اصلی پژوهش بدین شرح است که: آیا برنامه درسی پنهان بر روی یادگیری درس زبان انگلیسی دانش‌آموزان از دیدگاه دبیران نقش دارد؟

سئوالات پژوهشی:

سوال اصلی پژوهش:

آیا برنامه درسی پنهان بر روی یادگیری درس زبان انگلیسی دانش‌آموزان از دیدگاه دبیران نقش

دارد؟

سوالات فرعی پژوهش

- آیا برنامه درسی پنهان در بعد قوانین و مقررات مدرسه در یادگیری درس زبان انگلیسی دانش آموزان از دیدگاه دبیران نقش دارد؟
- آیا برنامه درسی پنهان در بعد قوانین و مقررات کلاس درس در یادگیری درس زبان انگلیسی دانش آموزان از دیدگاه دبیران نقش دارد؟
- آیا برنامه درسی پنهان در بعد روابط میان فردی دانش آموزان در یادگیری درس زبان انگلیسی دانش آموزان از دیدگاه دبیران نقش دارد؟
- آیا برنامه درسی پنهان در بعد روابط میان فردی معلمان در یادگیری درس زبان انگلیسی دانش آموزان از دیدگاه دبیران نقش دارد؟
- آیا برنامه درسی پنهان در بعد روابط میان فردی معلمان و مدیران در یادگیری درس زبان انگلیسی دانش آموزان از دیدگاه دبیران نقش دارد؟
- آیا برنامه درسی پنهان در بعد روابط میان فردی معلمان و دانش آموزان در یادگیری درس زبان انگلیسی دانش آموزان از دیدگاه دبیران نقش دارد؟
- آیا برنامه درسی پنهان در بعد روش تدریس معلم در یادگیری درس زبان انگلیسی دانش آموزان از دیدگاه دبیران نقش دارد؟
- آیا برنامه درسی پنهان در بعد روش ارزشیابی در یادگیری درس زبان انگلیسی دانش آموزان از دیدگاه دبیران نقش دارد؟
- آیا برنامه درسی پنهان در بعد خصوصیات فردی دانش آموزان در یادگیری درس زبان انگلیسی دانش آموزان از دیدگاه دبیران نقش دارد؟
- آیا برنامه درسی پنهان در بعد محتوی کتب درسی در یادگیری درس زبان انگلیسی دانش آموزان از دیدگاه دبیران نقش دارد؟
- آیا برنامه درسی پنهان در بعد تجهیزات یادگیری زبان در یادگیری درس زبان انگلیسی دانش آموزان از دیدگاه دبیران نقش دارد؟
- آیا برنامه درسی پنهان در بعد محیط فیزیکی مدرسه در یادگیری درس زبان انگلیسی دانش آموزان از دیدگاه دبیران نقش دارد؟
- آیا برنامه درسی پنهان در بعد محیط فیزیکی کلاس درس در یادگیری درس زبان انگلیسی دانش آموزان از دیدگاه دبیران نقش دارد؟

مبانی نظری و پیشینه پژوهش

برنامه‌ریزی، فرایندی برای رسیدن به اهداف است. بسته به فعالیت‌ها، هر برنامه می‌تواند که بلندمدت، میان‌مدت یا کوتاه‌مدت باشد. برای مدیرانی که در جستجوی حمایت‌های بیرونی هستند، برنامه‌ریزی، مهمترین و کلیدی‌ترین سند برای رشد است. (جاودان، ۱۳۹۰) برنامه‌ریزی انواع مختلف دارد بدین شرح که: برنامه‌ی درسی آشکار و رسمی: منظور از برنامه‌ی درسی رسمی، فعالیت‌های برنامه‌های درسی هستند که نظام آموزشی آن‌ها را به طور رسمی اعلام می‌کند و در بسیاری از موارد در قالب کتاب‌های درسی در مدارس و مراکز آموزش عالی تدریس می‌شود (مارگولیز، ۲۰۰۰). برنامه‌ی درسی پوچ یا تهی: هرگاه نظام برنامه‌ریزی درسی برخی از مفاهیم و مسائل را عملاً در برنامه‌های درسی نگنجاند و یا مطالب گنجانیده شده در برنامه‌های درسی یا کتاب‌های درسی با سن عقلی دانش‌آموزان و دانشجویان متناسب و برای آن‌ها قابل فهم نباشد، برنامه‌ی درسی را برنامه‌ی درسی پوچ می‌نامند (تقی پور ظهیر، ۱۳۸۸). الیزابت والنس " (۱۹۹۱) اشاره می‌کند که واژه برنامه‌ی درسی پنهان دارای سه بعد اساسی به شرح زیر است: ۱- برنامه‌ی درسی پنهان به تمام محتوای موجود در مدرسه از قبیل تعامل میان شاگرد، معلم، ساختار کلاس و تمام الگوهای سازمانی موجود در سیستم‌های اجتماعی فضای کوچک مدرسه اطلاق می‌شود.

۲- برنامه‌ی درسی پنهان در فرآیند‌های حصول ارزش‌ها، اجتماعی شدن و حفظ و نگهداری ساختار کلاس نقش اساسی دارد. ۳- برنامه‌ی درسی پنهان دربرگیرنده‌ی درجه تفاوت‌ها در کاربردهای عمدی و عمیق پنهانی شاگردان است که به وسیله‌ی تحقیقاتی می‌تواند درک گردد (ملکی، ۱۳۸۸). یادگیری زبان انگلیسی عوامل متعددی تاثیر دارند که بطور خلاصه عبارتند:

الف: ساختار و قوانین و مقررات مدرسه در یادگیری زبان انگلیسی دیوانسالاری اداری مدرسه غالباً همراه با مجموعه‌های فشرده‌ی قوانین، مقررات، روشها و نظامهای مدیریت آن یک عنصر پر اهمیت "برنامه‌ی درسی غیر مدون" محسوب می‌شود. عناصری از این قبیل که بسادگی قابل تشخیص است عبارتند از: تمامی نظام طبقه‌بندی که در مدرسه به خدمت گرفته شده است. (کلاسهای مدرسه، گروه بندی، روشهای ارزشیابی)، آزمون‌ها، نمره‌گذاری، پادشاهای پیشرفت تحصیلی. معلمان در طرح‌ریزی آموزش باید به این مجموعه کامل شرایط غیر رسمی و طبیعت ارتباط میان فردی که بین دانش‌آموزان و هیأت آموزشی وجود دارد معرفت یابند. (شعاری نژاد، ۱۳۸۵: ۱۶). گوردون ساختار فیزیکی کلاس درس را در انواع گوناگون مدارس توصیف کرده است. او معتقد است که هر ساختار، تصور خاصی از

دانش آموز آرمانی به ذهن دانش آموزان القا می کند. به عنوان مثال، کلاس درس مستطیلی شکل که میز و نیمکت دانش آموزان در ردیف های مستقیم و بهم پیوسته، محکم به کف کلاس پیچ شده اند و میز و معلم روبروی آنها در وسط کلاس قرار گرفته این تصور را به ذهن القا می کند که دانش آموزان موجوداتی خالی از ذهن و تحت کنترل معلم که تنها منبع یادگیری است، هستند (گوردون، ۱۳۷۱: ۹۴)

ب: ارتباط متقابل معلم و دانش آموز در یادگیری و پیشرفت زبان انگلیسی: به طور معمول، شاگردان و معلمان نیمی از زمان خود را در کلاس می گذرانند و در آنجا همانند سایر محیط های اجتماعی، با یکدیگر تعامل (میان کنش) دارند. این تعامل، در ارتباط برقرار کردن معلم با شاگردان، شاگردان با معلم، شاگردان با یکدیگر و سرانجام با انواع مطالب و مواد درسی تجلی می یابد. یکی دیگر از عوامل مؤثر در یادگیری و پیشرفت دانش آموزان در درس زبان، شکل گیری نگرش ها و باورهای آنان در مدرسه و انتظارات معلم از دانش آموزان است. انتظارات معلم از دانش آموز نشان دهنده نوع ارتباط معلم با خود فرد دانش آموزان، تأثیر آن و همچنین منعکس کننده کیفیت این ارتباط است. تأثیر معلم روی یادگیری به انتظارات معلم از دانش آموز برمی گردد. اگر دانش آموزان احساس کنند که از طرف معلم مورد انتظار هستند پیشرفت تحصیلی بالاتری خواهند داشت. البته معلم باید با ایجاد تصور مثبت از توانایی های خود در دانش آموز مورد حمایت قرار گیرد. اصولاً انسان خود را در آینه دیگران می بیند. این قاعده در بین دانش آموز و معلم تأثیر بیشتری دارد یعنی دانش آموز خود را در تصورات و ایده های معلمان خود می بیند. این ویژگی تأثیر بسیار زیادی در عملکرد دانش آموزان دارد (ملکی، ۱۳۸۴: ۱۶۵).

ج: انگیزش: انگیزش نیز یکی از عوامل است که در یادگیری زبان انگلیسی دانش آموزان مؤثر است. در یک مطالعه تازه تر، کیت و کول ۱۹۹۲ به نقل از فرانسوا (۱۹۹۷) به این نتیجه رسیدند که، دانش آموزانی که انگیزش تحصیلی سطح بالایی دارند فعالیتهای تحصیلی بیشتری را می پذیرند، تکالیف درسی بیشتری انجام می دهند و در نتیجه موفقیت بیشتری کسب می کنند (سیف، ۱۳۷۹: ۱۳۵۹).

د- روابط میان فردی در کلاسهای زبان: دانش آموزانیکه خود را در کلاس بیگانه می دانند احتیاج به دوستانی دارند که از آنها حمایت کنند و همراه آنها باشند و باعث موفقیت و پیشرفت آنها شوند و هرگاه پیشرفت حاصل کردند، خوشحال شوند. این افراد نمی توانند معلمان آنها باشند اما ۳۰ تا ۴۰ درصد از همسالان می تواند باشد. برای اکثر دانش آموزان ارتباط متقابل با هم کلاسیها مهمترین چیزی است که در مدرسه اتفاق می افتد. کار کردن با هم کلاسیها، انرژی زاتر از آموزش اثربخش است (نادری، ۱۳۸۲).

ه: تدریس معلم و تأثیر آن در یادگیری و پیشرفت زبان انگلیسی: از نظر صاحب نظران معلم مهمترین فرد در تعیین جو کلاسی است و بر رفتار دانش آموزان تأثیر بسیاری دارد (هوی و فورسایت،

۱۹۸۶). نقش معلم را در شکل دادن موقعیت کلاسی بسیار مهم می‌دانند. زیرا با حرفها، اعمال و اشارات خود بلافاصله جو کلاسی را مشخص می‌کند و دانش‌آموزان در می‌یابند که باید چه نوع رفتاری را از خود نشان دهند. یکی از موضوعات مورد توجه و جدی اثر جو مدرسه و فرایندهای اجتماعی مدرسه در دانش‌آموزان خانواده‌های عقب مانده از نظر فرهنگی و فقیر است، کارکنان مدارس ممکن است غالباً ناهوشیارانه سعی در دگرگونی دانش‌آموزان براساس نوع زندگی و تفکر خود نمایند. در نتیجه کودکان گروههای خرده فرهنگی متفاوت مواجه با مشکلاتی در سازگاری می‌شوند (سیلور، الکساندر، لوئیس، ۱۳۸۷: ۴۵۳-۴۵۲).

مرادیان (۱۳۹۳) در پژوهش خود با عنوان "بررسی رابطه بین خودمختاری و موفقیت تحصیلی دانش‌آموزان در درس زبان انگلیسی با میانجیگری اضطراب کلاس زبان خارجه" انجام داد که نتایج پژوهش رابطه معنا دار و مثبتی بین خودمختاری و میزان پیشرفت زبان انگلیسی دانش‌آموزان یافت شد. همچنین اضطراب کلاس زبان خارجه دارای رابطه ای معنا دار و منفی با میزان پیشرفت زبان انگلیسی است و فرضیه مربوط به نقش میانجی گری عامل اضطراب کلاس زبان خارجه بر رابطه بین خودمختاری و پیشرفت زبان انگلیسی دانش‌آموزان مورد تایید قرار گرفت. حسینی (۱۳۹۳) در پژوهشی با عنوان "سنجش بهره وری درس زبان انگلیسی در مقطع متوسطه آموزش و پرورش لرستان" با استفاده از تحلیل پوششی داده‌ها با هدف تعمیم و گسترش مدل‌های چند مولفه ای نشان داد که این مدل منجر به افزایش یادگیری دانش‌آموزان در درس زبان انگلیسی می‌شود. خرم دل (۱۳۹۳) در پژوهشی با عنوان "تعاملات بین معلم و دانش‌آموز در کلاسهای خواندن و درک مفاهیم رشته آموزش زبان انگلیسی و ادبیات زبان انگلیسی" نشان داد که سوالات پرسیده شده معلم‌ها در هر دو کلاس خواندن درک و مفاهیم رشته ادبیات زبان انگلیسی و آموزش زبان انگلیسی عمدتاً سوالات دانش‌زبانی بودند. علاوه بر این، توجه کمتر به پرسیدن سوالاتی که پاسخ آنها در متن نیست و همچنین سوالات تلویحی نشان بر عدم توجه معلم‌ها به پرسیدن سوالاتی که باعث پیشرفت تفکر انتقادی میشود، است. حسینی رامشه (۱۳۹۲) در پژوهشی با عنوان "آزمون‌های مکرر درس زبان انگلیسی و اضطراب، انگیزه، احساسات، و نمرات دانش‌آموزان در آزمون پایان ترم نشان داد که آزمون‌های مکرر درس زبان انگلیسی اضطراب دانش‌آموزان را به میزان زیادی کاهش نمی‌دهد و تنها پنجاه درصد از دانش‌آموزان باور داشتند که این آزمون‌ها انگیزه آنها را برای مطالعه افزایش می‌دهد. و در آخر این که آزمون‌های مکرر درس زبان انگلیسی هیچگونه تاثیر مثبتی بر نمرات دانش‌آموزان نداشت و نمرات آنها در سال دوم نسبت به سال اول مقداری کاهش نشان می‌داد. در عین تعجب در مدرسه ای که در آن هیچگونه آزمونی در طول سال گرفته نشده بود مقداری بهبود در نمرات دانش‌آموزان در مقایسه با سال قبل

مشاهده شد. کلید دار (۱۳۹۲) در پژوهشی با عنوان "سنجش پوشش واژگانی فیلم‌های پویانمایی با بکارگیری برنامه‌ی دامنه برای تحلیل واژگان در کتاب درسی انگلیسی پیش دانشگاهی ایران" نشان داد که بهبود قابل ملاحظه‌ای در عملکرد هر دو گروه وجود داشت اما تفاوت بین عملکرد گروه آزمایش و گروه گواه از نظر آماری معنی دار نبود. یافته‌های این تحقیق بیان می‌کند که تماشای پویانمایی‌های انگلیسی برای یادگیری واژگان جدید کتاب درسی انگلیسی پیش دانشگاهی ایران در کوتاه مدت چندان موثر نبوده است. جکی اف، کی، لی (۲۰۱۴) در پژوهش خود با عنوان "زبان شناسی و آموزش (تعلیم و تربیت)" بیان می‌دارد که این طرح سعی در آشکار نمودن برنامه درسی مخفی دارد، در ارتباط با معرفی جنسیتی در دو مجموعه متداول کتاب‌های درسی انگلیسی به عنوان زبان بیگانه معاصر ژاپنی. محتوای آن که ارزیابی شده است یافته‌ها استفاده معمول مجموعه‌های لغت جنسیتی خنثی و عنوان خنثی ام اس را برای خطاب به خانم‌ها مشخص می‌کند. به هر حال ناهماهنگی‌های جنسیتی در اشکال نامرئی مونثی (نادیده گرفته شدن زنان) اول بودن جنث مذکر و اشکال سنتی مرسوم هنوز در کتاب‌های درسی به طور متداول مشاهده می‌شوند. مامو لی (۲۰۱۴) در پژوهش خود با عنوان "یک برنامه درسی مشارکتی انگلیسی به عنوان زبان بیگانه برای بودن در مرحله دوم اهمیت: مورد دانش آموزان پناهنده کره شمالی در کره جنوبی" انجام داد که با در نظر گرفتن شاخه اصلی برنامه درسی انگلیسی برای دانش آموزان پناهنده کره شمالی در کره جنوبی مورد بررسی قرار می‌دهد و یک برنامه درسی مشارکتی انگلیسی را به عنوان یک جایگزین برای برنامه درسی اصلی انگلیسی که به صورت پیچیده شده، قرار می‌دهد. نتایج این تحقیق مفاهیمی برای توسعه و اجرای یک برنامه درسی متداول شده برای دانش آموزان حاشیه‌های مانند پناهنده‌ها به ویژه در زمینه‌های آموزش زبان انگلیسی به عنوان زبانی بیگانه... رزا مینهایو چو (۲۰۱۲) در پژوهش خود با عنوان "آیا معادل دیگری در ارتباط با داشتن همکلاسی‌های آموزش گیرنده ی زبان انگلیسی وجود دارند؟ به این نتیجه رسید که مدرکی از مطالعه طولی دوران کودکی اولیه، گروه پیش دبستانی" انجام داد که نتایج مشخص می‌کنند که داشتن یک همکلاسی در طول پیش دبستانی و پایه اول در ارتباط با کسب امتیاز پایین تر امتحانی در خواندن می‌باشد، اما نه به طور ضروری در ریاضی برای دانش آموزان غیر فراگیر زبان انگلیسی که زبان اولیه آنها انگلیسی است، مراقبت برای ویژگی‌های مدرسه ثابت غیرارزیابی شده و نیز ویژگی‌های فردسزئی. اثرات برابر منفی در کسب امتیاز امتحانی در خواندن نسبت به تکرار در طی استفاده گروهی توانایی کلاسی، جنسیت و سطح درآمد خانوادگی دانش آموزان غیر فراگیر زبان انگلیسی حساسیت ایجاد می‌کنند. کنتلی (۲۰۰۹) پژوهشی با عنوان "مقایسه نظریه‌های برنامه درسی پنهان" نتایج را به شرح زیر بیان می‌کند که برنامه درسی پنهان ارتباط تنگاتنگی با تعاملات اجتماعی در محیط دارد و

میتواند به وسیله آنها تعریف شود. بنابراین در همه زمانها عمل میکند، و برای انتقال پیامهای غیر گفتاری به دانش آموزان درباره ارزشها، نگرشها و اصول کمک میکند. یک ارزیابی محیطی و غیر منتظره، تعاملات برنامه ریزی نشده بین معلم و دانش آموزان می تواند کمک کند به آشکار کردن و فاش کردن برنامه درسی پنهان با توجه به موقعیت. کانبداری و ابرنات (۲۰۰۸) پژوهشی با عنوان "عملکرد کلاسی؛ برنامه درسی پنهانی که باید کشف شود" انجام داد که نتایج تحقیق نشان داد که شرم و خجالت، منزوی گری، عدم خودباوری، ممانعت از درخواست کمک، کمبود جو روانی، باعث اختلالاتی در ارتباط اجتماعی، تعامل، اعتماد به نفس و خودسازی می شود. همچنین وجود برنامه های درسی ضمنی و پنهان در کلاس، در یادگیری دانش آموزان تا حد زیادی مؤثر است و عدم توجه به آن ممکن است باعث از بین رفتن هویت دانش آموزان و تضعیف یادگیری شود. سانلی (۲۰۰۹) در پژوهش خود با عنوان "مقایسه آموزش زبان انگلیسی حوزه های برنامه کاری تحصیلی در هیات های علمی آموزش و پرورش ترکیه" انجام داد به این نتیجه رسید که برنامه کاری تحصیلی وابسته به تحصیل معلم بوده که اشاره به مراحل دارد که برای تجهیز نامزدهای معلمی با اطلاعات رشته ای (حوزه کاری)، تربیت معلم و آموزش مدرسه ای طرح می شود که آنها نیاز به انجام وظایف خود به طور مؤثر در برنامه های کاری آینده دارند. نتیجه پژوهش نشان داد که تنوع برنامه های درسی رشته تحصیلی در تشکیلات آموزش زبان انگلیسی در دانشگاه ها را نشان می داد.

روش پژوهش: این تحقیق از نظر هدف کاربردی است و از منظر شیوه گرد آوری داده ها توصیفی از نوع پیمایشی است زیرا به بررسی تعیین تاثیر برنامه درسی پنهان بر یادگیری درس زبان انگلیسی از منظر معلمان می پردازد. جامعه آماری پژوهش شامل ۱۲۰ نفر معلمین دبیرستانهای دخترانه شهر دماوند می باشند. نمونه آماری پژوهش شامل به دلیل کوچک بودن حجم جامعه، کلیه اعضای جامعه (۱۲۰ نفر) مورد بررسی قرار می گیرد (روش سرشماری). در این پژوهش به دلیل اینکه پرسشنامه استاندارد برای سنجش ابعاد پنهان برنامه درسی و نقش آن بر تدریس زبان انگلیسی وجود نداشت محقق پرسشنامه ای برای سنجش ابعاد برنامه درسی پنهان با ۶۶ گویه درمقیاس ۵ درجه ای لیکرت در ۱۳ بعد با توجه به ابعاد برنامه درسی پنهان از نظر تهیه گردید برای تهیه گویه های پرسشنامه از پرسشنامه محقق ساخته قادری، ۱۳۹۱ در پژوهش بررسی برنامه درسی پنهان در میان دانشجویان دانشگاه خوارزمی و همچنین از پرسشنامه محقق ساخته صفایی موحد در پژوهشی با عنوان واکاوی هنجارهای پنهان برنامه درسی پنهان مؤثر بر انتخاب استاد راهنمایک مطالعه پدیدار شناختی، ۱۳۹۰ تدوین شده است که پس از بررسی پایایی پژوهش با نرم افزار پایایی به شرح جدول شماره ۳ می باشد

جدول ۱: جدول گویه های پرسشنامه تعداد سوالات و پایایی آن

ردیف	ابعاد	تعداد سوالات	آلفای کرونباخ
۱	قوانین مدرسه	۵	۰.۸۶
۲	قوانین کلاس درسی	۳	۰.۸۴
۳	روابط میان فردی دانش آموزان	۵	۰.۸۳
۴	روابط میان فردی معلمان	۴	۰.۸۶
۵	روابط میان فردی معلمان و مدیران	۴	۰.۸۲
۶	روابط میان فردی معلم و دانش آموزان	۸	۰.۸۶
۷	روش ارزشیابی	۴	۰.۸۴
۸	روش تدریس	۹	۰.۷۹
۹	خصوصیات فردی دانش آموزان	۶	۰.۸۶
۱۰	محتوی کتب درسی	۷	۸۴
۱۱	تجهیزات یادگیری درس زبان	۶	۰.۸۶
۱۲	محیط فیزیکی مدرسه	۴	۰.۸۰
۱۳	محیط فیزیکی کلاس درس	۳	۰.۸۰
۱۴	کل	۶۶	۰.۸۶

روش و ابزار تجزیه و تحلیل داده ها: در این پژوهش با توجه به ماهیت و اهداف پژوهش از روش توصیفی که شامل شاخص های گرایش مرکزی، فراوانی، میانه میانگین کمینه-پیشینه و شاخص های پراکندگی انحراف استاندارد و انحراف معیار استفاده شده است و در آمار استنباطی از T تک نمونه ای استفاده خواهد نمود

یافته های توصیفی:

با توجه به یافته های بدست آمده از داده های آماری بیشترین سابقه کار مربوط به پاسخ دهندگان گروه ۱۵-۵ سال با ۵۴ درصد، بیشترین فراوانی تحصیلات مربوط به لیسانس با ۶۷ درصد و فوق لیسانس ۴۳ درصد می باشد و بیشترین فراوانی گروه سنی مربوط به گروه سنی ۳۰-۲۶ سال حدود ۳۷ درصد و گروه سنی ۳۵-۳۱ سال با ۲۵ درصد می باشد که نشان دهنده جوان با سابقه کاری و تحصیلات خوب معلمان می باشد.

در زمینه یافته های توصیفی مرتبط با مولفه های تحقیق که توسط پرسشنامه سنجیده شده است، در میان سئوالات بالاترین میانگین مربوط به سؤال هفدهم (۴/۹۹) و پایین ترین میانگین مربوط به سؤال ۵۴ (۳/۶۸) می باشد. بالاترین انحراف بحرانی مربوط به سؤال ۵۹ (۱/۳۸۹)، و کمترین آن مربوط به سؤال ۲۹ (۰/۵۵۳) می باشد. بیشترین کجی مربوط به سؤال ۶۲ (۳/۶۸۲) و کمترین آن مربوط به سؤال ۵۹ (۱/۱۷۵-) می باشد. با توجه به یافته ها می توان نتیجه گرفت داده ها از شکل و کجی نرمال برخوردار است همینطور که در بحث نرمالیتیه مطرح می شود داده ها نرمال می باشد و آزمون کولموگروف اسمیرنوف نیز این نرمالیتیه بودن را تایید می کند لذا از آزمونهای پارامتریک استفاده گردید. یافته های استنباطی:

آزمون نرمال بودن داده ها: نوع توزیع هر نمونه ای اهمیتی اساسی در تحلیل فرضیه های پژوهش و انتخاب آزمون آماری مناسب دارد. از این رو از طریق آزمون کولموگروف- اسمیرنوف به ارزیابی نرمال یا غیر نرمال بودن نمونه پرداخته شده است که در جدول شماره ۴ به تفکیک ابعاد می باشد.

جدول: اجدول شمال بودن داده ها بر اساس آزمون کولموگوروف-اسمیرنوف

شاخص ها	تعداد	میانگین	انحراف بحرانی	سطح معنا داری کولموگوروف
ابعاد	۱۲۰	۲۰۱۷	۲۳۲	۰/۲۲
قوانین مدرسه	۱۲۰	۱۷/۹۵	۱۳۷	۰/۱۰
قوانین کلاس	۱۲۰	۲۱/۹۳	۱/۸۴	۰/۲۰
روابط میان دانش آموزان	۱۲۰	۳۴/۵۴	۲/۴۴	۰/۲۵۲
روابط میان دانش آموزان و معلم	۱۲۰	۱۶/۵	۱/۸۹	۰/۱۲
روابط میان معلمان	۱۲۰	۱۷/۱۷	۲/۱۶	۰/۲
روابط میان معلم و مدیر	۱۲۰	۱۸/۱۲	۱/۲	۰/۴۳
ارزشیابی	۱۲۰	۳۸/۲۲	۲/۷۴	۰/۲۱
روش تدریس	۱۲۰	۲۴/۴۵	۲/۳۶	۰/۱۱۸
خصوصیات فردی	۱۲۰	۲۱/۰۵	۱/۶۴	۰/۰۱
محتوی کتب	۱۲۰	۲۳/۴۴	۳/۳۷	۰/۲
تجهیزات	۱۲۰	۱۶/۶۸	۲/۲	۰/۰۱
محیط مدرسه	۱۲۰	۱۳/۴	۱/۱۱	۰/۲
محیط کلاس	۱۲۰			

با توجه به سطح معناداری ۹۵٪ از آنجایی که مقدار معناداری بیشتر از ۵٪ است، فرض H_1 پذیرفته می‌شود. بنابراین توزیع جامعه از توزیع نرمالی برخوردار است و از آزمونهای پارامتریک استفاده می‌شود.

آزمون فرضیات پژوهش

فرضیه اصلی پژوهش: برنامه درسی پنهان بر روی یادگیری درس زبان انگلیسی دانش آموزان از دیدگاه دبیران نقش دارد.

جدول ۲: جدول استنباطی فرضیه اصلی نقش برنامه درسی پنهان بر یادگیری درس زبان انگلیسی

ابعاد	تعداد	میانگین	انحراف استاندارد	سطح معناداری	T	درجه آزادی
برنامه درسی پنهان	۱۲۰	۴.۲	۱۲/۳۱	***۰/۰۰۰	۲۲/۲۷	۱۱۹

با توجه به نتایج از آنجایی که میزان میانگین بدست آمده (۴/۲) و میزان T محاسبه شده ($T=۲۲/۲۷$) از T بحرانی در سطح اطمینان ۹۵ درصد بالاتر است بنابراین فرضیه پژوهش مورد تأیید قرار می‌گیرد، بنابر این برنامه درسی پنهان بر یادگیری درس زبان نقش داشته و باعث افزایش سطح یادگیری می‌شود و محققان می‌توانند با دقت و تمرکز در ابعاد آن به ارتقاء یادگیری درس زبان کمک کنند و نتایج حاصل از این پژوهش با نتایج تحقیق حاجی (۱۳۸۷)، مهدوی (۱۳۸۶) و عبدالملکی (۱۳۹۳) همخوانی داشته و همسو می‌باشد. برنامه درسی پنهان از مسائل مهم و تاثیر گذار در یادگیری درس زبان انگلیسی می‌باشد به طوری که تمام ابعاد برنامه درسی پنهان در آن تاثیر دارد و باعث افزایش یادگیری و تا داشتن نقش منفی در آن می‌شود.

فرضیه فرعی اول: برنامه درسی پنهان در بعد قوانین و مقررات مدرسه در یادگیری درس زبان انگلیسی دانش آموزان از دیدگاه دبیران نقش دارد.

جدول ۳: جدول یافته های استنباطی فرضیه اول نقش برنامه درسی پنهان در بعد قوانین و مقررات مدرسه یادگیری درس زبان انگلیسی

ابعاد	تعداد	میانگین	انحراف استاندارد	سطح معنا داری	T	درجه آزادی
قوانین مدرسه	۱۲۰	۴/۱۵	۲/۳۲	***۰/۰۰۰	۷/۶۲	۱۱۹

با توجه به نتایج، از آنجایی که میزان میانگین بدست آمده (۴/۱۵) و میزان T محاسبه شده از $T=7/62$ از بحرانی در سطح اطمینان ۹۵ درصد بالاتر است، بنابراین فرضیه پژوهش مورد تأیید می باشد و قوانین و مقررات مدرسه از عناصر مهم و تاثیر گذار در یادگیری دانش آموزان در درس زبان انگلیسی به شمار می رود. نتایج حاصل از این پژوهش با نتایج تحقیق مهدوی (۱۳۸۶) هاشمی (۱۳۹۱) و اسمیت و مونتگومری (۲۰۰۱) همخوانی دارد. برای مثال هاشمی (۱۳۹۱) در پژوهش خود به این نتیجه رسید که قوانین و مقررات مدرسه، ساختار فیزیکی و سازمانی مدرسه در فرایند یادگیری و منضبط ساختن دانش آموزان نقش مؤثری دارند. مدارسی که با دبیران و دانش آموزان به طور مستبدانه رفتار می کنند و قوانین و مقررات دستوری، خشک و بی روح، روشهای انضباطی شدید، روابط رسمی و سلسله مراتب اختیار، اعمال می کنند، این پیام ضمنی و پنهان را القا می کنند که آنها افرادی «مسئولیت ناپذیر» «از زیر کار دررو» و «غیرقابل اعتماد» هستند. مسلماً در چنین مدارسی دانش آموزان و معلمان نسبت به روشهای مستبدانه برای یادگیری، واکنش مثبت نشان نمی دهند و حالتی خصمانه و منفی نسبت به مدرسه و یادگیری نشان می دهند. اگر طرز فکر، نگرش و برخورد کارکنان مدرسه در خصوص دانش آموزانی که از لحاظ وضعیت اقتصادی، اجتماعی در رفاه هستند، با سایر دانش آموزان که در فقر به سر می برند، یکسان نباشد، اثرات سوء تربیتی به جا خواهد گذاشت. دانش آموزان با دیدن برخوردهای متفاوت کارکنان (اثرات برنامه درسی پنهان) مانند وجود «تبعیض»، «بی عدالتی» را احساس می کنند که در ایجاد نگرش منفی نسبت به مدرسه و میزان یادگیری در س زبان انگلیسی بسیار مؤثر است. فرضیه فرعی دوم: برنامه درسی پنهان در بعد قوانین و مقررات کلاس درس در یادگیری درس زبان انگلیسی دانش آموزان از دیدگاه دبیران نقش دارد. فرضیه فرعی دوم: قوانین و مقررات کلاس درس (از ابعاد برنامه درسی پنهان) در یادگیری درس زبان انگلیسی دانش آموزان از دیدگاه دبیران نقش دارد.

جدول ۴: جدول یافته های استنباطی فرضیه دوم نقش برنامه درسی پنهان در بعد قوانین و مقررات کلاس درس یادگیری درس زبان انگلیسی

ابعاد	تعداد	میانگین	انحراف استاندارد	سطح معنا داری	T	درجه آزادی
قوانین کلاس درس	۱۲۰	۴/۲۳	۱/۳۷۱	***۰/۰۰۰	۷/۲۶	۱۱۹

با توجه به نتایج از آنجایی که میزان میانگین بدست آمده (۴/۲۳) و میزان T محاسبه شده (T=۷/۲۶) از T بحرانی در سطح اطمینان ۹۵ درصد بالاتر است، بنابراین فرضیه پژوهش مورد تأیید می باشد، نتایج حاصل از تحقیق با نتایج تحقیق علیخانی (۱۳۸۳)، مهدوی (۱۳۸۶) همخوانی دارد. برای مثال مهدوی (۱۳۸۶) در پژوهش خویش به نتیجه رسید که قوانین و مقررات کلاس درس بر یادگیری درس زبان در یادگیری دانش آموزان تاثیر بسزایی دارد مسلماً کلاسی با محیط باز که دانش آموزان بدون اینکه ترسی از عکس العمل معلم داشته باشند می تواند سؤال پرسیده و به بحث و تبادل نظر بپردازند، تاثیر فراوانی بر نوع اندیشیدن و سازمان فکری دانش آموزان دارد.

فرضیه فرعی سوم: برنامه درسی پنهان در بعد روابط میان فردی دانش آموزان در یادگیری درس زبان انگلیسی دانش آموزان از دیدگاه دبیران نقش دارد .

جدول ۵: جدول یافته های استنباطی فرضیه سوم نقش برنامه درسی پنهان در بعد روابط میان فردی دانش آموزان در یادگیری درس زبان انگلیسی

ابعاد	تعداد	میانگین	انحراف استاندارد	سطح معنا داری	T	درجه آزادی
روابط میان فردی دانش آموزان	۱۲۰	۴/۴۸	۱/۸۴	***۰/۰۰۰	۲/۵۸ ۱۰	۱۱۹

توجه به نتایج آماری از آنجایی که میزان میانگین بدست آمده (۴/۴۸) و میزان T محاسبه شده ($T=10/258$) از T بحرانی در سطح اطمینان ۹۵ درصد بالاتر است، بنابراین فرضیه پژوهش مورد تأیید می باشد که نتایج حاصل از تحقیق با نتایج تحقیق سعیدی رضوانی (۱۳۸۰) کدبور (۱۳۷۵) همخوانی دارد. برای مثال سعیدی رضوانی (۱۳۸۰) در پژوهش خویش به این نتیجه رسید که در میان دانش آموزان معمولا شبکه پیچیده ای از روابط وجود دارد این روابط ناشی از تفاوت فرهنگی، تفاوت طبقاتی، نوع نگرش به مدرسه و دوستان، میزان وابستگی به گروههای دوستان، میزان محبوبیت در بین دوستان و معلمین، حتی میزان سواد و رابطه با معلم و اولیای مدرسه و غیره نقش بسزایی در شکل گیری برنامه درسی در آنان دارد و بر میزان یادگیری آنان در درس زبان انگلیسی دارد.

فرضیه فرعی چهارم: برنامه درسی پنهان در بعد روابط میان فردی معلمان در یادگیری درس زبان انگلیسی دانش آموزان از دیدگاه دبیران نقش دارد.

جدول ۶: جدول یافته های استنباطی فرضیه چهارم نقش برنامه درسی پنهان در بعد روابط میان بردی

معلمان در یادگیری درس زبان انگلیسی

ابعاد	تعداد	میانگین	انحراف استاندارد	سطح معنا داری	T	درجه آزادی
روابط میان فردی دبیران	۱۲۰	۴/۱۲	۱/۸۹	***۰/۰۰۰	۱۲/۹۲	۱۱۹

با توجه به نتایج آماری از آنجایی که میزان میانگین بدست آمده (۴/۱۲) و میزان T محاسبه شده ($T=12/92$) از T بحرانی در سطح اطمینان ۹۵ درصد بالاتر است، بنابر این فرضیه پژوهش مورد تأیید می باشد و روابط میان فردی معلمان از ابعاد مهم و تاثیر گذار در یادگیری دانش آموزان در درس زبان انگلیسی است که با نتایج تحقیق رومانوسکی (۱۹۹۷)، حاجی (۱۳۸۷)، قریشی (۱۳۹۲)، پونی و اسپلاپ (۱۹۹۶) همخوانی دارد. برای مثال (قریشی، ۱۳۹۲) در پژوهش خویش به این نتیجه رسید که معلمان زبانی که در سطح بالاتری از مهارتهای میان فردی قرار دارند و قادرند در مسائل آموزش، پرورش، طراحی آموزش، با سایر معلمان زبان در ارتباط باشند و همچنین قادر به ایجاد روابط انسانی در

محیط کلاس درس باشند، می‌توانند نگرش و انگیزش بیشتری در دانش‌آموزان برای یادگیری زبان بوجود آورند

فرضیه فرعی پنجم: برنامه درسی پنهان در بعد روابط میان فردی معلمان و مدیران در یادگیری درس زبان انگلیسی دانش‌آموزان از دیدگاه دبیران نقش دارد.

جدول ۷: جدول یافته‌های استنباطی فرضیه پنجم نقش برنامه درسی پنهان در بعد روابط میان

فردی معلمان و مدیران در یادگیری درس زبان انگلیسی

ابعاد	تعداد	میانگین	انحراف استاندارد	سطح معناداری	T	درجه آزادی
روابط میان معلمان و مدیر	۱۲۰	۴/۲۹	۲/۱۶	***۰/۰۰۰	۷/۱۴	۱۱۹

با توجه به نتایج آماری از آنجایی که میزان میانگین بدست آمده (۴/۲۹) و میزان T محاسبه شده (T=۷/۱۴) از T بحرانی در سطح اطمینان ۹۵ بالاتر است بنابراین فرضیه پژوهش مورد تأیید می‌باشد نتایج بدست آمده از پژوهش با نتیجه حاصل از پژوهش کاروالو (۱۹۹۵) مشابهت دارد. برای مثال کاروالو (۱۹۹۵) در پژوهش خویش به این نتیجه رسید که عوامل مختلفی مانند تنشها، تعارضهای آشکار و پنهان، بی‌اعتمادی مدیر و معلمین نسبت به یکدیگر، بر روابط آنان بسیار تأثیرگذار است و گرچه در چنین مدارسی تضاد و یا اختلاف خاص مشاهده نمی‌شود، اما وجود این عوامل، برنامه‌های درسی مانند «عدم اعتماد»، «بدبینی» «عدم مسؤلیت پذیری» را در معلمان و دانش‌آموزان بوجود می‌آورد که در نتیجه بصورت عدم حضور به موقع در کلاس درس، غیبتهای زیاد، بی‌انضباطی، کم‌کاری و ... تجلی می‌یابد که طبعاً اثرات مخرب آن بیشتر متوجه دانش‌آموزان خواهد شد و بر نگرش منفی آنان نسبت به مدرسه، کارکنان و یادگیری درس زبان تأثیر خواهد گذاشت. مدیریت آزاد منشانه یا سلطه‌گرایانه کلاسهای زبان، انتظارات معلمین زبان و نوع نگرش آنان نسبت به دانش‌آموزان، توجه به اخلاقیات در تدریس زبان، نحوه گفتار و حتی نوع پوشش معلمان زبان، می‌توانند تا حد زیادی برنامه‌های درسی پنهان را به دانش‌آموزان انتقال دهند و نگرش مثبت یا منفی آنان را نسبت به فراگیری زبان تقویت می‌کنند.

فرضیه فرعی ششم: برنامه درسی پنهان در بعد روابط میان فردی معلمان و دانش آموزان در یادگیری درس زبان انگلیسی دانش آموزان از دیدگاه دبیران نقش دارد.

جدول: ۸: جدول یافته های فرضیه ششم نقش برنامه درسی پنهان در بعد روابط میان فردی معلم و دانش آموزان در یادگیری درس زبان انگلیسی

ابعاد	تعداد	میانگین	انحراف استاندارد	سطح معنا داری	T	درجه آزادی
روابط میان معلم و دانش آموز	۱۲۰	۴/۳۱	۲/۴۴	***۰/۰۰۰	۶/۵۶	۱۱۹

با توجه به نتایج آماری از آنجایی که میزان میانگین بدست آمده (۴/۳۱) و میزان T محاسبه شده (T=۶/۵۶) از T بحرانی در سطح اطمینان ۹۵ درصد بالاتر است بنابراین فرضیه پژوهش مورد تأیید می باشد. آگاهی معلمان از وجود برنامه های درسی پنهان در یادگیری دانش آموزان تأثیر بسزایی دارد که نتایج حاصل از پژوهش با نتایج پژوهش خرم دل (۱۳۹۳) اوور و همکاران (۱۹۹۷)، کنتلی (۲۰۰۹)، زارع، بهتاش (۱۳۹۲)، جمالی (۱۳۹۱) و ظهیری (۱۳۹۳) همخوانی دارد. برای مثال جمالی (۱۳۹۱) در پژوهش خویش با این نتیجه رسید که استفاده از مشارکت دانش آموزان در اداره مدرسه و کلاس تأثیر بسزایی دارد. معلمان تجارب، باورها، نگرش ها و جهان بینی، حتی در بعضی مواقع تنش های زندگی شخصی خود را به کلاس درس می آورند و عقاید آنها به منزله اساس فعالیت کلاسی و تصمیم گیری آنان در فرایند برنامه ریزی درسی عمل می کند. انتظارات معلمان زبان در رفتار دانش آموزان تأثیر بسزایی دارد، هر چقدر انتظارات معلم از گروهی از دانش آموزان بیشتر باشد، مسلماً آنان نسبت به سایر دانش آموزان نتایج بهتری کسب می کنند. معلمان باید درک صحیحی از دانش آموزان داشته باشند، چون در غیر این صورت باعث ایجاد رفتارهای نامناسب در دانش آموزان خواهند شد.

فرضیه فرعی هفتم: برنامه درسی پنهان در بعد روش تدریس معلم در یادگیری درس زبان انگلیسی دانش آموزان از دیدگاه دبیران نقش دارد.

جدول ۹: جدول یافته های استنباطی فرضیه هفتم نقش برنامه درسی پنهان در بعد روش تدریس در

یادگیری درس زبان انگلیسی

ابعاد	تعداد	میانگین	انحراف استاندارد	سطح معنا داری	T	درجه آزادی
روش تدریس	۱۲۰	۴/۲۴	۲/۷۴	***۰/۰۰۰	۱۲/۶	۱۱۹

با توجه به نتایج آماری از آنجایی که میزان میانگین بدست آمده (۴/۲۴) و میزان T محاسبه شده (T=۱۲/۶) از T بحرانی در سطح اطمینان ۹۵ درصد بالاتر است بنابراین فرضیه پژوهش مورد تأیید می باشد، که نتایج حاصل از پژوهش با نتایج پژوهش بابایی و ساریجلو (۱۳۹۲)، قانع (۱۳۹۱) و ملکی (۱۳۹۰) همخوانی دارد. برای مثال قانع (۱۳۹۰) در پژوهش خویش به این نتیجه رسید که استفاده از روش مشارکتی در تدریس و دادن پاداش های گروهی به دانش آموزان برنامه های درسی پنهان را به وجود می آورد و پیام های ضمنی «هم اندیشی»، «هم یاری» را به دانش آموزان انتقال می دهد و آن را متوجه می سازد که با همکاری گروهی و تیمی و هم اندیشی می توان به موفقیت سایر اعضا کمک کرد. مسلماً جلسات گفتگوی آزاد در کلاس درس زبان درباره داستان های کوتاه، مقالات، و اتفاقات واقعی زندگی خود، تأثیر بسزایی در باورها و عقاید دانش آموزان خواهد داشت و برنامه درسی پنهان، «احترام به عقاید دیگران»، «روحیه اعتماد به نفس» را در آنان تقویت خواهد شد

فرضیه فرعی هشتم: برنامه درسی پنهان در بعد روش ارزشیابی در یادگیری درس زبان انگلیسی دانش آموزان از دیدگاه دبیران نقش دارد.

جدول ۱۰: جدول یافته های استنباطی فرضیه هشتم نقش برنامه درسی پنهان در بعد روش ارزشیابی

در یادگیری درس زبان انگلیسی

ابعاد	تعداد	میانگین	انحراف استاندارد	سطح معنا داری	T	درجه آزادی
روش ارزشیابی	۱۲۰	۴/۵۳	۱/۲	***۰/۰۰۰	۱۲/۸۵	۱۱۹

با توجه به نتایج آماری از آنجایی که میزان میانگین بدست آمده (۴/۵۳) و میزان T محاسبه شده ($T=12/85$) از T بحرانی در سطح اطمینان ۹۵ درصد بالاتر است بنابراین فرضیه پژوهش مورد تأیید می باشد که با نتایج حاصل از پژوهش با نتایج تحقیق حاجی (۱۳۹۰) و کیانی (۱۳۹۰) همخوانی دارد. برای مثال کیانی (۱۳۹۰) در پژوهش خویش به این نتیجه رسید که ارزشیابی از بخش های مهم در فرایند آموزش و یادگیری به شمار می رود به این ترتیب که معلمین برای اطمینان از دستیابی دانش آموزان به اهداف یادگیری باید روشهایی را برای سنجش میزان یادگیری داشته باشند درس زبان انگلیسی به دلیل ماهیت آن از دو بخش شفاهی و کتبی تشکیل شده است و دانش آموزان با برگزاری آن به دو روش رغبت بیشتری نشان داده اند استفاده از روشهای تشویقی در زمان سنجش و غیره تاثیر بسزایی در میزان یادگیری آنان در درس دارد و گاهی یک مجموعه رفتارهای پنهان را شکل می دهد که باعث عدم توانایی در بروز دانش در دانش آموزان میگردد

فرضیه فرعی نهم: برنامه درسی پنهان در بعد خصوصیات فردی دانش آموزان در یادگیری درس زبان انگلیسی دانش آموزان از دیدگاه دبیران نقش دارد.

جدول ۱۱: جدول یافته های استنباطی فرضیه نهم نقش برنامه درسی پنهان در بعد خصوصیات فردی

دانش آموزان در یادگیری درس زبان انگلیسی

ابعاد	تعداد	میانگین	انحراف استاندارد	سطح معنا داری	T	درجه آزادی
خصوصیات فردی دانش آموزان	۱۲۰	۴/۰۷۵	۲/۳۶	****/۰۰۰	۹/۰۸	۱۱۹

با توجه به نتایج آماری از آنجایی که میزان میانگین بدست آمده (۴/۰۷۵) و میزان T محاسبه شده ($T=9/08$) از T بحرانی در سطح اطمینان ۹۵ درصد بالاتر است بنابراین فرضیه پژوهش مورد تأیید می باشد که نتایج بدست آمده از پژوهش با پژوهش سعیدی رضوانی (۱۳۸۰)، احمدی (۱۳۹۲)، جمالی (۱۳۹۱) و اوورو، همکاران (۱۹۹۷)، کانیداری (۲۰۰۸)، همخوانی دارد. برای مثال جمالی (۱۳۹۱) و کانیداری (۲۰۰۸) در پژوهش خویش به این نتیجه رسیدند که در میان عوامل تاثیر گذار بر شکل گیری برنامه ضمنی در دانش آموزان خصوصیات فردی است علی مثل تمایل به برقراری

رابطه با سایر دانش آموزان، میزان اعتماد بنفس فرد، علاقه به یادگیری، تمایل به شرکت در فعالیت های گروهی، تمایل به فعالیت های ضمنی مثل دیدن فیلم به زبان اصلی و... از مسایل بسیار مهم در یادگیری درس زبان است این عوامل دست به دست هم داده اند تا یادگیری به صورت اصلی و ضمنی در آنان شکل بگیرد.

فرضیه فرعی دهم: برنامه درسی پنهان در بعد محتوی کتب درسی در یادگیری درس زبان انگلیسی دانش آموزان از دیدگاه دبیران نقش دارد.

جدول: ۱۲: جدول یافته های استنباطی فرضیه دهم نقش برنامه درسی پنهان در بعد محتوی کتب در

یادگیری درس زبان انگلیسی

ابعاد	تعداد	میانگین	انحراف استاندارد	سطح معنا داری	T	درجه آزادی
محتوی کتب درسی	۱۲۰	۴/۲۱	۱/۶۴	***۰/۰۰۰	۰۰ ۱۱	۱۱۹

با توجه به نتایج آماری از آنجایی که میزان میانگین بدست آمده (۴/۲۱) و میزان T محاسبه شده (T=۱۱/۰۰) از T معیار در سطح اطمینان ۹۵ بالاتر است بنابر این فرضیه پژوهش مورد تأیید می باشد، که نتایج بدست آمده از پژوهش با نتایج تحقیق سعادت (۱۳۷۴) مطابقت دارد. برای مثال سعادت در پژوهش خویش به این نتیجه رسید در آموزش و پرورش کشور ما کتب درسی اصلی ترین منبع آموزش می باشد، هر چه میزان روانی، سهل الوصول بودن کتب، توانایی یادگیری و فهم بیشتر دانش آموزان، هم راستا بودن اهداف با مطالب کتب درسی، ترغیب به تحقیق و تفحص بیشتر در دانش آموزان به یادگیری آنها جهت بخشیده و آنها را فعالتر و پویا تر می سازد

فرضیه فرعی یازدهم: برنامه درسی پنهان در بعد تجهیزات یادگیری زبان در یادگیری درس زبان انگلیسی دانش آموزان از دیدگاه دبیران نقش دارد.

جدول: ۱۳: جدول یافته های استنباطی فرضیه یازدهم نقش برنامه درسی پنهان در بعد تجهیزات یادگیری در یادگیری درس زبان انگلیسی

ابعاد	تعداد	میانگین	انحراف استاندارد	سطح معنا داری	T	درجه آزادی
تجهیزات یادگیری	۱۲۰	۳/۸۷	۳/۳۷	***۰/۰۰۰	۶/۰۶۵	۱۱۹

با توجه به نتایج آماری از آنجایی که میزان میانگین بدست آمده $T(۳/۹۰)$ و میزان محاسبه شده $T(۶/۰۶۵)$ از T معیار در سطح اطمینان ۹۵ درصد بالاتر است بنابر این فرضیه پژوهش مورد تأیید می باشد که با نتایج حاصل از پژوهش با نتایج تحقیق کلید دار (۱۳۹۲)، قانع عز آبادی (۱۳۸۸) و رستگار (۱۳۸۸) همخوانی دارد. برای مثال کلید دار (۱۳۹۲) و قانع عز آبادی (۱۳۸۸) در پژوهش خویش به این نتیجه رسیدند که در یادگیری درس زبان انگلیسی تجهیزات یادگیری از ملزومات بسیار مهم می باشد که شامل سی دی های آموزشی، وجود لابراتور زبان برای آموزش بصورت سمعی بصری، اسلاید و کتب کمک آموزشی، تعداد ساعات مناسب برای آموزش از مسایل مهم و تاثیر گذار بر یادگیری درس زبان می باشد بسیار دیده شده است که دانش آموزان علی رغم یادگیری مفاهیم در درک گفتگو ها ناتوان می باشند که این موضوع به دلیل ضعف در ابزار های مناسب در یادگیری است در شکل گیری رفتارهای مناسب در رابطه با یادگیری درس زبان انگلیسی تجهیزات از مناسب ترین و مهمترین مسائل می باشد

فرضیه فرعی دوازدهم: برنامه درسی پنهان در بعد محیط فیزیکی مدرسه در یادگیری درس زبان انگلیسی دانش آموزان از دیدگاه دبیران نقش دارد.

جدول ۴-۱: جدول یافته های استنباطی فرضیه دوازدهم نقش برنامه درسی پنهان در بعد محیط

فیزیکی مدرسه در یادگیری درس زبان انگلیسی

درجه آزادی	T	سطح معنا داری	انحراف استاندارد	میانگین	تعداد	ابعاد
۱۱۹	۶/۲۱	***۰/۰۰۰	۲/۲۰	۴/۱۷	۱۲۰	محیط فیزیکی مدرسه

با توجه به نتایج آماری از آنجایی که میزان میانگین بدست آمده (۴/۱۷) و میزان T محاسبه شده ($T=۶/۲$) از میزان T معیار در سطح اطمینان ۹۵ درصد بالاتر بنا بر این فرضیه پژوهش مورد تأیید می باشد. که نتایج حاصل از پژوهش با نتایج پژوهش حاجی (۱۳۷۸) و کارجو (۱۳۸۳) و اسمیت و مونتگمری (۲۰۰۱) مطابقت دارد. برای مثال حاجی (۱۳۷۸) در پژوهش خویش به این نتیجه رسید که فضای آموزشی مدرسه و شکل ظاهری آن مانند تجهیزات، نمای مدرسه فضای سبز، ابعاد کلاسها، چیدمان صندلی، و ... در ایجاد نگرش مثبت یا منفی دانش آموزان نسبت به یادگیری تأثیر دارد. دیوارهای بلند، عدم وجود فضای سبز، عدم نصب پیامهای تربیتی و تصاویر در در و دیوار مدرسه حاکی از آن است که دانش آموزان افرادی «منفعل» هستند مدرسه مکانی است که فقط باید ساکت بمانند و مطالب درسی را یاد بگیرند. طبعاً در چنین مدارسی اثری از خلاقیت، نوآوری، نشاط، خود کنترلی و مسئولیت پذیری وجود نخواهد داشت. سایر مقررات مدرسه، مانند شرکت دادن و نظرخواهی از دانش آموزان یا نمایندگان آنان در شوراهای مختلف مدرسه و یا فعالیتهای فوق برنامه تأثیر بسزایی در ایجاد نگرش مثبت آنان نسبت به یادگیری خواهد داشت.

فرضیه فرعی سیزدهم: برنامه درسی پنهان در بعد محیط فیزیکی کلاس درس در یادگیری درس زبان انگلیسی دانش آموزان از دیدگاه دبیران نقش دارد.

جدول یافته های استنباطی فرضیه سیزدهم نقش برنامه درسی پنهان در بعد محیط فیزیکی کلاس:

درس در یادگیری درس زبان انگلیسی

ابعاد	تعداد	میانگین	انحراف استاندارد	سطح معنا داری	T	درجه آزادی
محیط فیزیکی کلاس درس	۱۲۰	۴/۴۶	۱/۱۱	***۰/۰۰۰	۹/۳۶	۱۱۹

با توجه به نتایج آماری از آنجایی که میزان میانگین بدست آمده (۴/۴۶) و میزان T محاسبه شده ($T=9/36$) از میزان T معیار در سطح اطمینان ۹۵ درصد بالاتر است بنابراین فرضیه پژوهش مورد تأیید می باشد. که نتایج حاصل از پژوهش با پژوهش حاجی (۱۳۷۸) و کارجو (۱۳۸۳) و پور محمدی (۱۳۹۱) همخوانی دارد. برای مثال کارجو (۱۳۸۳) و پور محمدی (۱۳۹۱) در پژوهش خویش به این نتیجه رسیدند که شیوه چیدمان صندلی کلاس، فضا، ظرفیت کلاسها و تصور خاصی به ذهن دانش آموزان القا می کند. ردیفهای مستقیم و به هم پیوسته صندلیها که میز معلم روبروی آن قرار گرفته، این تصور را به ذهن القا می کند که معلم «محور اصلی» است و دانش آموزان موجوداتی «خالی الذهن» و «تحت کنترل معلم» هستند. اما کلاسهایی که به صورت دایره ای چیده شده اند، به طور جدی بیانگر باور و عقیده ی معلم و دانش آموزان هستند استفاده از تصاویر و پوسترهای مرتبط که با تماشای آن تصاویر ذهنی به ذهن دانش آموزان می رسد به تثبیت یادگیری در آنها کمک شایانی می نماید.

نتیجه گیری کلی: هدف اساسی پژوهش حاضر بررسی نقش برنامه درسی پنهان در یادگیری درس زبان انگلیسی است که در آن محقق در بین عوامل متعدد تاثیر گذار در برنامه درسی پنهان ۱۳ عامل را مد نظر قرار داده و بر اساس آن پس از تنظیم چهارچوب نظری و جمع آوری داده های آماری در بحث برنامه درسی پنهان در مقایسه با برنامه درسی رسمی می توان پی برد که بین برنامه درسی طرح ریزی شده و برنامه درسی تجربه شده توسط فراگیران مغایرت قابل ملاحظه ای وجود دارد. بر اساس شواهد چنین دوگانگی را در وجود برنامه درسی پنهان می توان جستجو کرد. ما با درک کامل این که مراکز آموزشی در برنامه درسی پنهان از یادگیری هایی حکایت می کند که در چارچوب اجرای برنامه درسی آشکار و به دلیل حضور در بطن و متن فرهنگ حاکم آموزشی، فراگیران آن را تجربه می کنند. در این میان یادگیری یک زبان دیگر علاوه بر اینکه مسائل و مشکلات خاص خود را دارد یکسری علل و

عوامل دیگر نیز در آن تاثیر دارد، تجربه های یادگیری زبان انگلیسی که بدین وسیله حاصل می شود عمدتاً در قالب مجموعه ای از انتظاراتها و ارزش ها تبلور می یابد. ایجاد و تقویت روحیه رقابت به جای رفاقت و همکاری و تشریک مساعی در سایه نظام ارزشیابی حاکم بر آموزشگاه، ایجاد و تقویت روحیه اطاعت و انقیاد به جای روحیه ابتکار و نوآوری در سایه روش های به کارگرفته شده در تدریس از مصادیق دیگری است که در بطن برنامه درسی پنهان بصورت نرم و پنهان شکل گرفته و تاثیرات اساسی بر چگونگی و میزان یادگیری درس زبان، روش های ارزشیابی پیشرفت فراگیران در درس زبان با یکدیگر متفاوتند (کریمی، ۱۳۹۱) نیز در پژوهش خویش به این نتیجه رسید که ساختار فیزیکی مدرسه و کلاس درس تصورات خاصی را به ذهن دانش آموزان القاء می کند کلاسهای مستطیل شکل نیمکت های بهم چسبیده و به کف زمین پیچ شده دانش آموزان را موجوداتی خالی از ذهن و تحت کنترل معلم بیان می کند، ظاهر فیزیکی مدرسه با دیوار های بلند، دانش آموزان را موجودات منزوی و شرور می داند که باید کنترل شوند بر عکس ساختار فیزیکی مدرسه و کلاس می تواند موجب برانگیختن قوای خلاق در دانش آموزان شود و وجود محرکات بصری و وسایل بصری و وسایل و امکانات مختلف کمک آموزشی درس زبان می تواند به تقویت یادگیری درس زبان کمک شایانی نماید. عاشوری (۱۳۹۰)، در پژوهش خویش به این نتیجه رسید که شاید کلاس های درس زبان انگلیسی توسط معلمانی اداره می شوند که پاسخ های درست دانش آموزان را تقویت نمی کردند در مورد پیشرفت آنها بی تفاوت بودند و تنها دانش آموزانی که به دنبال پرورش شایستگی خود بودند و یادگیری را واقعا دوست داشتند پیشرفت را به دلیل تلاشها یشان کمک می کردند. متأسفانه در کشور ما عوامل متعددی مثل محتوی کتب درسی درس زبان، عدم دسترسی به لابراتوارهای زبان و شبکه های اینترنتی مرتبط با درس زبان، عدم تخصیص ساعات کافی برای آموزش درس زبان، عدم آگاهی معلمان از وجود برنامه درسی پنهان و تاثیر آن بر یادگیری دانش آموزان در درس زبان انگلیسی منجر به ضعف نسبی در این درس در میان دانش آموزان شده است (ملکی، ۱۳۸۶). همچنین نقش معلم و روابط میان آنان و دانش آموزان و میان اولیای مدرسه نیز بر یادگیری دانش آموزان در درس زبان انگلیسی تاثیر فراوان دارد (ظهیری، ۱۳۹۳؛ بیعت زاده، ۱۳۹۲).

براساس یافته های پژوهش مبنی بر اینکه برنامه درسی پنهان در ابعاد (قوانین و مقررات مدرسه، قوانین و مقررات کلاس، روابط میان فردی دانش آموزان، روابط میان فردی معلمان، روابط میان فردی معلمان و مدیران، روابط میان فردی معلمان و دانش آموزان، روش تدریس معلم، روش ارزشیابی، محتوی کتب درسی، تجهیزات یادگیری، محیط فیزیکی مدرسه، محیط فیزیکی کلاس) بر یادگیری

درس زبان انگلیسی تاثیر مثبت دارد و باعث ارتقاء در یادگیری درس زبان انگلیسی می شود بنابراین این توصیه می شود که

۱- با توجه به تاثیر قوانین و مقررات مدرسه در یادگیری درس زبان انگلیسی شوراهای، انجمن‌ها و نهادهای دانش‌آموزی، که دانش‌آموزان با عضویت در آنها عملاً درگیر فعالیتهای گروهی و جمعی می شوند، تشکیل گردندا در این شوراهای دانش‌آموزان با یکدیگر به زبان انگلیسی صحبت می‌کند دیگر بر می آیند

۲- با توجه به تاثیر روابط بین فردی مدیر مدرسه با همکاران و دانش‌آموزان در یادگیری درس زبان انگلیسی، مدیر مدرسه با همکاری کادر مدرسه، معلمان و دانش‌آموزان، مسائل پنهان و آشکاری که بر جو مدرسه تأثیر می‌گذارند را شناسایی کند و اهداف، هنجارها، ارزشها، ارتباطات، سبک رهبری، شیوه نظارتی و انضباطی، اهداف انگیزشی و برقراری روابط انسانی مناسب، در مدرسه مورد تجدید نظر قرار گیرد.

۳- با توجه به تاثیر مدیریت آزاد منشانه در یادگیری درس زبان انگلیسی مدیران سعی در ایجاد فضای همکاری و مشارکت و مسئولیت‌پذیری بین دانش‌آموزان و معلمان و کادر مدرسه از طریق تفویض اختیار به دانش‌آموزان و معلمان نمایند تا از طریق در جهت انجام مصوبات جلسات شوراهای گام برداشته و محیط مناسبی را برای تقویت و انگیزش بیشتر در یادگیری درس زبان انگلیسی در دانش‌آموزان ایجاد کنند .

۴- با توجه به تاثیر روش تدریس در یادگیری درس زبان انگلیسی، استفاده از روشهای تدریس گروهی و بحث آزاد در آموزش و استفاده از تشکیل گروههای دوستانه در زمان مکالمه، استفاده از موضوعات مورد علاقه دانش‌آموزان در بحث‌ها، آموزش به شیوه دانش‌آموز محور، آموزش مسئولیت‌پذیری و کار گروهی به دانش‌آموزان در جهت یادگیری بهتر درس زبان انگلیسی .

۵- با توجه به اهمیت تفاوت‌های فردی در یادگیری درس زبان انگلیسی معلمان باید تواناییها و استعدادهای دانش‌آموزان خود را بشناسند و بر طبق آنها انتظارات خود را از دانش‌آموزان بیان نمایند و از تبعیض بپرهیزند و در صورت نیاز به آنها کمک نمایند تا در جهت توانایی خود پیشرفت نمایند و درس زبان انگلیسی را بیاموزند.

۶- با توجه به اهمیت و نقش معلمان در یادگیری درس زبان انگلیسی معلمان می‌توانند با یادگیری مهارت‌های ارتباطی و تدریس از طریق شرکت در کلاسهای ضمن خدمت، مطالعه کتاب و سایر مقالات تخصصی درس زبان انگلیسی به ارتقاء توان علمی خود کمک می‌نمایند. همچنین به دلیل نقش‌پذیری و الگو برداری دانش‌آموزان از معلمانشان و تاثیر شخصیت معلمان در دانش‌آموزان، معلمان

باید سعی نمایند، باورهای اخلاقی درست را در رفتار و منش و شخصیت خود نشان دهند تا این رفتارها در دانش‌آموزان تقویت شود و در وجود آنها نهادینه گردد و به تبع آن درس زبان انگلیسی نیز تقویت می‌شود.

۷- با توجه به تأثیرپذیری همسالان و هم کلاسان از یکدیگر، معلمان زمینه ایجاد رقابت سازنده و درست را در بین دانش‌آموزان در جهت رقابت سازنده با هم در یادگیری درس زبان ایجاد نمایند تا آنان از یکدیگر سبقت بگیرند، همچنین لازم است معلم برای ایجاد انگیزش پیشرفت در درس زبان انگلیسی، با استفاده از برنامه درسی پنهان مفاهیم حمایت از یکدیگر، دوستی، تعاون و مشارکت را با تشکیل گروهها و تیمهای کلاس و تشویق گروهی به دانش‌آموزان القا نمایند. محیط فیزیکی کلاس را سرشار از صمیمیت و اطمینان نموده و انگیزش مثبت ایجاد کنند و به دانش‌آموزان بیاموزند که با یادگیری درس زبان انگلیسی آینده روشنی برای خود با مطالعه و کسب دانش از کتب و منابع اطلاعاتی به زبان انگلیسی ایجاد و درهای پیشرفت را بر روی خود باز نمایند

۸- لازم است مدیران و مسئولان آموزش و پرورش با برگزاری کلاسهای ضمن خدمت مخصوص روشهای تدریس نوین در درس زبان انگلیسی و همچنین روشهای مناسب ارزشیابی دانش‌آموزان در جهت دانش‌افزایی در معلمان درس زبان، مهارت و توانمندی لازم در برقراری روابط با دانش‌آموزان روشهای تدریس مناسب درس زبان را به معلمان درس زبان انگلیسی آموزش دهند.

۹- با توجه به تاثیر همکاری و مشارکت بین دانش‌آموزان در یادگیری درس زبان انگلیسی، مدیران می‌توانند با تشکیل گروهها و تیمهای کلاسی و برگزاری جلسات پرسش و پاسخ و مکالمه زبان، فضایی را ایجاد نمایند که در آن دانش‌آموز با اطمینان و اعتماد به نفس، به اظهار نظر و گفتگو در کلاس بپردازد.

۱۰- با توجه به تاثیر فضای کلاس در یادگیری درس زبان انگلیسی معلمان می‌توانند از چیدمان صندلی دایره‌ای یا نعلی در کلاسهای درس زبان انگلیسی استفاده کنند تا در هنگام مکالمه و تدریس، ارتباط چهره به چهره بین دانش‌آموزان و معلمان برقرار شود و همه بطور یکسان در بحث مشارکت نمایند و همینطور معلمان نیز در جهت شناسایی و رفع مشکلات و نواقص دانش‌آموزان بکوشند.

۱۱- نیمکتهای کهنه و ناکافی، کلاسهای تنگ و تاریک، نبود کتابخانه تخصصی زبان انگلیسی در مدارس و..... تأثیر زیادی در ایجاد نگرش منفی در یادگیری درس زبان انگلیسی در دانش‌آموزان دارد. بنابراین مدیر مدرسه با هماهنگی مدیریت آموزش و پرورش و انجمن اولیاء و مربیان، کمکهای مردمی نهادهای، مؤسسات و خیرین مدرسه ساز برای جذب سرمایه های مادی در جهت نو سازی و بهسازی

فضای کلاسها ایجاد و تجهیز لابراتوارهای زبان انگلیسی، تهیه کتابها و ابزارهای کمک آموزشی تخصصی درس زبان انگلیسی، فضای مناسب آموزشی تلاش نمایند.

منابع:

- روحی، نفیسه. (۱۳۸۳)، «یادگیری، تعلیم و تربیت و زوایای ناشناخته، برنامه درسی پنهان». فصلنامه داخلی بسیج فرهنگیان، تهران: شماره ۱ و ۲.
- سیلور، جیگالن، الکساندر، ویلیام، ام، لوئیس، آرتور. جی. (۱۳۷۸). برنامه ریزی درسی (برای تدریس و یادگیری بهتر) (ترجمه غلامرضا خوی نژاد). مشهد: آستان قدس رضوی.
- سیلور، جی، کالن: الکساندر، ویلیام، ام، آرتور، جی. (۱۳۷۸)، «برنامه ریزی درسی برای تدریس و یادگیری». ترجمه غلامرضا خوی نژاد، مشهد: انتشارات آستان قدس رضوی.
- شعاری نژاد، علی اکبر (۱۳۸۵)، روانشناسی رشد، تهران دانشگاه پیام نور، ۱۳۸۳، چاه نهم، ص ۲۱۵
- شعاری نژاد، علی اکبر، (۱۳۸۵) روانشناسی تربیتی، تهران، موسسه مطالعات و تحقیقات فرهنگی، چاپ دوم، ص ۱۲ و ۶۱۴
- عبدالملکی، اعظم، (۱۳۹۳)، بررسی رابطه برنامه درسی پنهان بر رفتار انضباطی دلنش آموزان دبیرستانهای دخترانه شهر اندیشه سال ۱۳۹۲-۱۳۹۲، پایان نامه مقطع کارشناسی ارشد دانشگاه آزاد اسلامی علوم تحقیقات واحد البرز
- علیخانی، حسین. (۱۳۸۳)، «بررسی پیامدهای قصد نشده «برنامه درسی پنهان» ناشی از جو اجتماعی مدارس دوره متوسطه شهر اصفهان و ارایه راهکارهایی برای کاهش پیامدهای منفی آن». پایان نامه دکتری، ماهنامه دانشور رفتار، شماره ۱۲.
- فیلیپ اسمیت و گوردون هوفلیش (۱۳۷۱) تفکر منطقی، ترجمه علی شریعتمداری، تهران، سمت: ص ۵۰
- قادری، هیرش، (۱۳۹۱)، بررسی رابطه برنامه درسی پنهان بر رفتارهای کنترل شده و نشده دانش آموزان سال سوم مدارس پسرانه شهر سنندج، پایان نامه مقطع کارشناسی ارشد دانشگاه خوارزمی فتحی و اجارگاه، کورش و واحده چوکده، سکینه (۱۳۸۶) شناسایی آسیب های تربیت شهروندی در برنامه درسی پنهان: نظام آموزش متوسطه نظری از دیدگاه معلمان زن شهر تهران و ارائه راهکارهای برای بهبود وضعیت آن. فصلنامه علمی و پژوهشی نوآوری های آموزشی: ویژه نامه ی نوآوری در تربیت شهروندی، شماره ۱۷، سال پنجم. دک

کارجو، ایرج. (۱۳۸۳)، «بررسی و مقایسه نظرات دبیران زن و مرد دبیرستانهای شهر کرمانشاه درباره میزان استفاده از برنامه درسی پنهان». کرمانشاه.

گوردون، رابرت. (۱۹۹۴/۱۳۷۵). برنامه درسی پنهان. ترجمه محمد داودی. فصلنامه حوزه و دانشگاه. صص ۲۷-۱۷. قورچیان، نادرقلی (۱۳۷۳) (تحلیلی از برنامه درسی مستتر، بحثی نو در ابعاد ناشناخته نظام آموزشی. فصلنامه

ملکی، حسن. (۱۳۸۴). برنامه ریزی درسی (راهنمای عمل). مشهد: پیام اندیشه.

ملکی، حسن (۱۳۸۶) برنامه ریزی درسی (راهنمای عمل) تهران: پیام اندیشه.

ملکی، حسن. (۱۳۸۸)، «برنامه ریزی درسی و مدرسه». ماهنامه رشد مدیریت مدرسه، شماره ۶.

مهر محمدی، محمود. (۱۳۸۱). برنامه ی درسی نظرگاهها، رویکردها، چشم اندازها. مشهد: آستان قدس رضوی.

مهر محمدی، محمود. (۱۳۸۱)، «علوم تربیتی، ماهیت و قلمرو آن، جمعی از نویسندگان زیرنظر

منابع علمی کاروان». تهران: سمت.

نیکنامی، مصطفی. (۱۳۸۰)، «نظارت و راهنمایی آموزشی». تهران: سمت

- Aisbrooks, R. (2000). What is Schools hidden Curriculum teaching your child? <http://www.Parentingteens.Com/Curriculum Shtml>.
- Ausbrooks, Ruby (2000) – What is School,s hidden curriculum teaching your child? www.Parentingteens.com /curriculum.shtml.
- Eisner W. The educational Imagination: On the design and evaluation of school program. 3rd ed. London: McMillan Publishing; 1979.
- Margolis, E. (2000) Class pictures: representations of race, gender and ability in a century of school photography .Educational policy analysis archives. Vol. 8(31).
- Margolis, E. (2001). The hidden curriculu in higher education. New York: Routledg
- Margolis, E. (2001). The hidden curriculum in higher education <http://books.google.com>
- Martin, J. (1983). What should we do with a hidden curriculum when we find one? In H.Giroux & D. Puperl (Eds.), The hidden

curriculum and moral education, McCutchan Publishing Corporation.

- Vallance EA. Second look at conflicting conceptions of curriculum. Theory Pract. 2000;25(1):24-30.